

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1995-1996

18 JANUARI 1996

HERZIENING VAN DE GRONDWET

Herziening van artikel 66 van de Grondwet

Herziening van artikel 71 van de Grondwet

Herziening van titel III, hoofdstuk IV, van de Grondwet, om een artikel 118*bis* in te voegen betreffende het vrij verkeer op de verkeerswegen voor de leden van de Gewest- en Gemeenschapsraden

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
INSTITUTIONELE AANGELEGENHEDEN
UITGEBRACHT DOOR DE HEER **HAPPART**

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen:

1. Vaste leden: de heren Swaelen, voorzitter; Caluwé, Coveliers, De Decker, Desmedt, Erdman, Hotyat, Lallemand, Nothomb, Vandenberghe, Van Hauthem en Happart, rapporteur.
2. Plaatsvervangers: de heren Chantraine, Hostekint, Olivier en mevr. Willame-Boonen.
3. Andere senatoren: de heren Foret en Loones.

Zie:

Gedr. St. van de Senaat:

1-169 - 1995/1996:

- Nr. 1: Voorstel.
Nr. 2: Amendement.

1-170 - 1995/1996:

- Nr. 1: Voorstel.
Nr. 2: Amendement.

1-171 - 1995/1996:

- Nr. 1: Voorstel.
Nr. 2: Amendementen.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

18 JANVIER 1996

RÉVISION DE LA CONSTITUTION

Révision de l'article 66 de la Constitution

Révision de l'article 71 de la Constitution

Révision du titre III, chapitre IV, de la Constitution, en vue d'y insérer un article 118*bis* relatif à l'octroi d'un libre parcours sur les voies de communication aux membres des Conseils de communauté et de région

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DES AFFAIRES INSTITUTIONNELLES
PAR M. **HAPPART**

Ont participé aux travaux de la commission:

1. Membres effectifs: MM. Swaelen, président; Caluwé, Coveliers, De Decker, Desmedt, Erdman, Hotyat, Lallemand, Nothomb, Vandenberghe, Van Hauthem et Happart, rapporteur.
2. Membres suppléants: MM. Chantraine, Hostekint, Olivier et Mme Willame-Boonen.
3. Autres sénateurs: MM. Foret et Loones.

Voir:

Documents du Sénat:

1-169 - 1995/1996:

- N° 1: Proposition.
N° 2: Amendement.

1-170 - 1995/1996:

- N° 1: Proposition.
N° 2: Amendement.

1-171 - 1995/1996:

- N° 1: Proposition.
N° 2: Amendements.

De Commissie voor de Institutionele Aangelegenheden heeft deze voorstellen besproken op haar vergadering van 18 januari 1996.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE HOOFDINDIENER VAN DE VOORSTELLEN

Deze voorstellen strekken ertoe de bepalingen betreffende het vrij verkeer te actualiseren en eenvormig te maken voor de leden van alle parlementaire assemblies.

De actualisering geschiedt via een wijziging van de artikelen 66, tweede lid, en 71, derde lid. Ten gevolge van de federalisering bezit de federale Staat niet langer het monopolie om de verkeerswegen te exploiteren of in concessie te geven zoals bepaald in de bovenvermelde artikelen. Dat is immers nu al een bevoegdheid van de gewesten.

In 1893 besloot de grondwetgever het vrij verkeer toe te staan om de parlementsleden in staat te stellen hun taak gemakkelijker te vervullen: «De meerderheid van de leden heeft gemeend dat het goed zou zijn aan alle volksvertegenwoordigers het vrij verkeer toe te staan op alle lijnen van de staatsspoorwegen teneinde hun controletaken te vergemakkelijken (vertaling).» (*Pandectes belges*, Larcier, 1895, 785). In de loop der jaren heeft die verantwoording haar betekenis verloren. Thans heeft het vrij verkeer, net als de parlementaire vergoeding, tot doel de economische onafhankelijkheid van de parlementsleden en de vrije en gelijke toegang tot de politieke ambten te waarborgen. De rechtsleer ziet daarin eveneens een middel om een goede uitoefening van het parlementair mandaat mogelijk te maken.

Het is van belang die principes te benadrukken naar aanleiding van de wijziging van de artikelen 66 en 71. Er vloeit evenwel uit voort dat het wenselijk is het vrij verkeer te beperken tot het Belgisch grondgebied. Vrij verkeer buiten dat grondgebied is immers niet noodzakelijk voor de goede uitoefening van het parlementair mandaat.

Het vrij verkeer geldt voor het gehele nationale grondgebied. De leden van de Raden zullen dus recht hebben op vrij verkeer op alle verkeerswegen binnen de grenzen van de Staat.

De voorstellen beogen eveneens de opheffing van het derde lid van artikel 66 en het vierde lid van artikel 71. Luidens die bepalingen bepaalt de wet van welke vervoermiddelen, buiten de wegen bedoeld in de andere bepalingen, de kamerleden en de senatoren kosteloos gebruik mogen maken. In feite werd van die mogelijkheid door de wetgever reeds lang geen gebruik meer gemaakt. Het handhaven van die bepalingen zou bovendien aanleiding kunnen geven tot

La Commission des Affaires institutionnelles a examiné les présentes propositions au cours de sa réunion du 18 janvier 1996.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DE L'AUTEUR PRINCIPAL DES PROPOSITIONS

Les présentes propositions visent à mettre à jour les dispositions relatives au libre parcours et à uniformiser la matière pour les membres de toutes les assemblies parlementaires.

La mise à jour s'opère par une modification des articles 66, alinéa 2, et 71, alinéa 3. À la suite de la fédéralisation, l'État fédéral ne détient plus le monopole de l'exploitation ni de la concession des voies de communication au sens des articles précités. En effet, cette compétence revient d'ores et déjà aux régions.

En 1893, le constituant décidait d'accorder le libre parcours en vue de permettre aux membres du Parlement d'exercer leur mission d'une manière plus facile: «La majorité des membres a cru qu'il serait bien d'accorder à tous les députés le libre parcours sur toutes les lignes du chemin de fer de l'État afin de faciliter leur mission de contrôle.» (*Pandectes belges*, Larcier, 1895, 785). Au fil des années, cette justification a perdu sa pertinence. À l'heure actuelle, le libre parcours, tout comme l'indemnité parlementaire, vise à préserver l'indépendance économique des parlementaires et l'accès libre et égal aux fonctions politiques. La doctrine y voit également un moyen pour permettre une bonne exécution du mandat parlementaire.

Il importe d'accentuer ces principes à l'occasion de la modification des articles 66 et 71. Il en découle toutefois qu'il convient de restreindre le libre parcours au territoire belge. Le parcours effectué en dehors de ce territoire ne contribue pas à la bonne exécution du mandat parlementaire.

Le libre parcours s'étend à l'ensemble du territoire national. Les membres des Conseils auront donc droit au libre parcours sur les voies de communication à l'intérieur des frontières de l'État.

Les propositions visent également la suppression des articles 66, alinéa 3, et 71, alinéa 4. Aux termes de ces dispositions, la loi détermine les moyens de transport que les députés et les sénateurs peuvent utiliser gratuitement en dehors des voies visées dans les autres dispositions. En fait, il n'a depuis longtemps plus été fait usage de cette habilitation. D'autre part, le maintien de ces dispositions pourrait donner lieu à des problèmes de compétence. Il n'est pas évident qu'une

bevoegdheidsproblemen. Het is niet evident dat een wet kan bepalen dat de kamerleden en de senatoren recht hebben op vrij verkeer op de verkeerswegen die door een gewest geëxploiteerd of in concessie worden gegeven.

In de tweede plaats beogen de voorstellen een eenvormige regeling voor de leden van alle parlementaire assemblees: de Kamer van volksvertegenwoordigers (art. 66), de Senaat (art. 71), de Raad van de Franse Gemeenschap, de Raad van het Waalse Gewest, de Vlaamse Raad, de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap (allen: art. 118*bis*).

Daar artikel 115 de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest niet vermeldt, is het wenselijk in artikel 118*bis* uitdrukkelijk te verwijzen naar de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, die in artikel 136 van de Grondwet wordt genoemd.

De voorstellen zijn medeondertekend door vele gemeenschapssenatoren.

II. BESPREKING

1. Het behoud van de grondwettelijke bepalingen

Een lid vestigt de aandacht op het feit dat het hier gaat om de eerste wijziging van de gecoördineerde tekst van 17 februari 1994 van de Grondwet. Rekening houdend met de publieke opinie valt het te betreuren dat deze eerste wijziging betrekking heeft op artikelen die verband houden met de voorrechten van de parlementsleden.

Daarenboven zijn de beoogde artikelen reeds lang verouderd. Zou het niet beter zijn die artikelen op te heffen indien men de federale, de gemeenschaps- en de gewestassemblees op dezelfde wijze wil behandelen? In de 19e eeuw heeft de grondwetgever aan de parlementsleden vrij verkeer toegestaan. Vandaag rijden er op onze wegen 5 miljoen voertuigen. Men kan zich dus afvragen of een dergelijke bepaling nog in onze Grondwet past en, *a fortiori* of er nog een derde artikel tot regeling van het vrij verkeer moet worden toegevoegd.

De senatoren en de kamerleden hebben allerlei voordelen. Bovenop de jaarlijkse vergoeding en het vrij verkeer hebben zij een secretaris, een bureau en andere voordelen die niet in de Grondwet zijn vermeld.

Zou dit probleem niet even gemakkelijk geregeld kunnen worden via een overeenkomst tussen de verschillende assemblees? Zo zou men de Grondwet met drie artikelen kunnen inkorten. In plaats van een artikel toe te voegen zou men er twee kunnen opheffen.

Het is daarenboven betreurenswaardig dat in de Grondwet een eerste artikel *bis* wordt ingevoegd om een zo triviale aangelegenheid als het vrij verkeer te regelen.

loi puisse stipuler que les députés et les sénateurs ont droit au libre parcours sur des voies de communications exploitées ou concédées par une région.

En second lieu, les propositions visent à uniformiser la réglementation pour les membres de toutes les assemblees parlementaires: la Chambre des représentants (art. 66), le Sénat (art. 71), le Conseil de la Communauté française, le Conseil de la Région wallonne, le Conseil flamand, le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale et le Conseil de la Communauté germanophone (tous: art. 118*bis*).

Toutefois, l'article 115 ne mentionnant pas le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale, il convient d'insérer à l'article 118*bis* une référence explicite au Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale visé à l'article 136 de la Constitution.

Les propositions ont été co-signées par de nombreux sénateurs communautaires.

II. DISCUSSION

1. Le maintien des dispositions constitutionnelles

Un membre attire l'attention sur le fait qu'il s'agit de la première modification du texte coordonné du 17 février 1994 de la Constitution. Il est assez regrettable, face à l'opinion publique, que l'on réserve cette première modification à des articles concernant les privilèges des parlementaires.

En outre, les articles visés sont depuis longtemps désuets. Ne ferait-on pas mieux, pour mettre les assemblees législatives fédérales, communautaires et régionales sur un pied d'égalité, de supprimer ces articles? Au 19e siècle, le constituant a accordé aux parlementaires le libre parcours. De nos jours, il y a 5 millions de véhicules qui circulent sur nos routes. On peut donc se demander si une disposition pareille a encore sa place dans la Constitution et, *a fortiori*, s'il faut ajouter un troisième article réglant le libre parcours.

Les sénateurs et les députés ont toute une série d'avantages. Outre l'indemnité annuelle et le libre parcours, ils ont tous un secrétaire, un bureau et d'autres avantages qui ne sont pas inscrits dans la Constitution.

Ne réglerait-on pas ce problème tout aussi facilement par un accord entre les différentes assemblees? Ainsi, on économiserait trois articles de la Constitution. Au lieu d'en ajouter un, on pourrait en supprimer deux.

Il est en outre regrettable qu'un premier article *bis* soit inséré dans la Constitution pour régler une matière aussi triviale que le libre parcours.

Een lid meent dat het voorstel van de vorige spreker, dat wel interessant en begrijpelijk is vanuit wets-technisch oogpunt, inhoudt dat de assemblies de kosten van het vrij verkeer dragen, tenminste indien men dat wil behouden. Het vrij verkeer is zeer nuttig voor sommige collega's, dus moet het worden behouden. Het vrij verkeer vloeit echter voort uit de grondwettelijke bepalingen. Opheffing van deze bepalingen zou de verplichting meebrengen om de maatschappijen van openbaar vervoer te betalen.

Een lid verduidelijkt dat de Grondwet een subjectief recht schept voor de parlementsleden. Daaruit volgt dat het vrij verkeer ook geen kosten mag meebrengen voor de assemblies. Hij voegt eraan toe dat indien de assemblies de vervoerskosten van hun leden op zich zouden nemen zonder dat het beginsel van het vrij verkeer wordt afgeschaft, de mogelijkheid ontstaat dat de betalingen als subsidies worden beschouwd.

Een lid meent dat de voorstellen de grondwetteksten gewoon willen aanpassen aan een nieuwe feitelijke toestand. De voorstellen zijn ondertekend door de vertegenwoordigers van alle politieke formaties. Er is dus een consensus over.

Een lid ontkent niet dat het voorstel om het vrij verkeer af te schaffen verleidelijk is gezien de ontwikkeling van het openbaar vervoer en de plaats die de auto heeft ingenomen. Niemand kan echter de ontwikkeling op lange termijn voorspellen. Het spreekt niet vanzelf dat het individuele vervoer over tien of twintig jaar nog steeds even dominant zal zijn. Men denke maar aan de toename van de hogesnelheidslijnen. Voorts valt ook het luchtverkeer onder het grondwettelijk voorschrift. Ook al zijn de afstanden bij ons vrij klein, toch kan het luchtverkeer aan belang winnen. Bekijkt men de dingen op lange termijn, dan is eenvoudige afschaffing van het vrij verkeer niet wenselijk.

Het lid dat het probleem heeft aangekaart, verklaart dat hij niet de afschaffing voorstelt van het vrij verkeer voor de parlementsleden. Hij vraagt gewoon dat wordt nagedacht over de functie en de huidige betekenis van dit voordeel. Het lijkt echter belachelijk om drie grondwetsartikelen te wijden aan een voordeel dat uiteindelijk maar enkele tientallen miljoenen frank vertegenwoordigt. Dat is een vrij onbetekenend bedrag gelet op de overheidsuitgaven voor het openbaar vervoer. Ook al worden de assemblies verplicht om zelf het vrij verkeer te betalen, toch zal de last, gezien hun dotatie, niet erg zwaar zijn.

Een lid zegt voorstander te zijn van de afschaffing van het vrij verkeer. Het gaat immers om een anachronisme. Het is wenselijk dat de parlementariërs net als iedereen zelf hun vervoerskosten betalen.

Een lid is er niet van overtuigd dat de betaling van het vrij verkeer door elke assembly slechts een

Un membre considère que la suggestion de l'intervenant précédent, bien qu'elle soit intéressante et compréhensible d'un point de vue légistique, suppose que les assemblies supportent le coût du libre parcours, du moins si l'on veut maintenir ce dernier. Le libre parcours est fort utile pour un certain nombre de collègues, donc il faut le maintenir. Or, le libre parcours découle des dispositions constitutionnelles. La suppression de celles-ci entraînerait l'obligation de payer les organisateurs des transports en commun.

Un membre précise que la Constitution crée un droit subjectif dans le chef des parlementaires. Il s'ensuit que le libre parcours ne peut pas entraîner des coûts pour les assemblies non plus. Le membre ajoute que si les assemblies prendraient en charge les frais de transport de leurs membres sans que le principe du libre parcours soit abrogé, les paiements risqueraient d'être qualifiés de subsides.

Un membre considère que les propositions ne tendent qu'à adapter les textes à une nouvelle situation de fait. Les propositions ont été signées par des représentants de toutes les formations. Elles ont obtenu un consensus unanime.

Un membre ne nie pas qu'on pourrait être tenté par la proposition de supprimer le libre parcours étant donné l'évolution des transports en commun et la place qu'a prise l'automobile. Personne ne peut cependant prédire l'évolution à long terme. Il n'est pas évident que le transport individuel occupera toujours une place prédominante d'ici dix ou vingt ans. Il suffit de songer à la multiplication des réseaux T.G.V. D'autre part, la prescription constitutionnelle couvre aussi le transport aérien. Même si les distances sont plutôt petites chez nous, le transport aérien peut gagner du poids. Une vision à long terme s'oppose, dès lors, à la suppression pure et simple du libre parcours.

Le membre qui a soulevé le problème déclare qu'il ne propose pas la suppression de l'avantage du libre parcours aux parlementaires. Il demande simplement que l'on réfléchisse à la fonction et à la valeur actuelle de cet avantage. Il paraît toutefois dérisoire de consacrer trois articles de la Constitution à un avantage qui ne vaut, somme toute, que quelques dizaines de millions de francs. C'est un montant plutôt insignifiant vu les dépenses publiques dans le secteur des transports en commun. Même si les assemblies sont obligées de payer le libre parcours elles-mêmes, le fardeau ne sera pas lourd, vu leurs dotations.

Un membre se déclare partisan de la suppression du libre parcours. En effet, il s'agit d'un anachronisme. Il est souhaitable que les parlementaires paient les frais de transport comme chacun.

Un membre n'est pas convaincu que le paiement du libre parcours par chaque assembly ne constitue

peuleschil betekent. Door de fiscale vrijstelling van de parlementsleden af te schaffen, heeft men de budgetten van onze assemblies reeds aanzienlijk verhoogd, wat bij de publieke opinie niet tot veel enthousiasme heeft geleid. De betaling van het vrij verkeer zou een aanzienlijke meeruitgave meebrengen. Dat is een bijkomende reden waarom handhaving van dit beginsel in de Grondwet nodig is.

2. Vrijverkeervoordeleden van de Raden : opnemen in de Grondwet of in de bijzondere wetten ?

Een lid vraagt of men niet moet aanknopen bij de werkwijze die is gekozen voor de andere voordelen die de parlementsleden genieten. De jaarlijkse vergoeding voor de Raadsleden is niet in de Grondwet geregeld maar wel in de bijzondere wetten die de werking van de organen van de deelgebieden regelen. Waarom kan men in die wetten niet opnemen dat de artikelen 66 en 71 van toepassing zijn op de leden van de Raden ? Dat zou bovendien het beginsel van de constitutieve autonomie van de in artikel 118 vermelde organen van de deelgebieden bevestigen.

Een lid voegt eraan toe dat deze oplossing zou aansluiten bij de opzet van de grondwetsherziening van 1993.

De indiener van de voorstellen is niet voor het opnemen van het beginsel van het vrij verkeer voor de leden van de Raden in bijzondere wetten. Hij vreest dat er zo nooit een eenvormige regeling zal komen voor alle parlementaire assemblies.

Een lid voegt eraan toe dat het logischer zou zijn om het beginsel van het vrij verkeer in de Grondwet te handhaven. Het gaat immers om een reeds bestaand beginsel dat wordt uitgebreid naar de leden van de Raden. Gezien de samenhang in de Grondwet zou men deze uitbreiding beter in de Grondwet zelf neerleggen.

3. De Gemeenschaps- en Gewestraden

Een lid merkt op dat de voorgestelde regeling ook van toepassing moet zijn op de leden van de Raad van de Duistalige Gemeenschap. Dat dient uitdrukkelijk te worden vermeld in het voorgestelde artikel 118*bis*.

Een lid vraagt zich af waarom artikel 118*bis* verwijst naar artikel 136 van de Grondwet. Immers, artikel 136 verwijst naar de Raad van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest via de taalgroepen. Waarom werd niet verwezen naar een ander artikel waarin sprake is van de Raad van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest als zodanig ?

Hij vraagt zich voorts af waarom de voorgestelde tekst uitdrukkelijk het Brussels Hoofdstedelijke

qu'une goutte d'eau dans l'océan. En supprimant l'immunité fiscale des parlementaires, on a déjà considérablement gonflé les budgets de nos assemblies, sans se rendre plus populaire vis-à-vis de l'opinion publique. Le paiement du libre parcours constituerait une dépense considérable en plus. C'est une raison supplémentaire pour laquelle le maintien du principe dans la Constitution s'impose.

2. Libre parcours pour les membres des Conseil : dans la Constitution ou dans les lois spéciales ?

Un membre se demande si l'on ne devrait pas s'inspirer du procédé suivi pour les autres avantages dont bénéficient les parlementaires. L'indemnité annuelle des membres des Conseils n'est pas réglée dans la Constitution mais dans les lois spéciales régissant le fonctionnement des organes des autorités fédérées. Pourquoi ne pourrait-on pas inscrire dans ces lois que les articles 66 et 71 s'appliquent aux membres des Conseils ? Cela constituerait en outre une affirmation du principe de l'autonomie constitutive des autorités fédérées citées à l'article 118.

Un membre ajoute que cette solution s'inscrirait dans la logique de la révision de la Constitution de 1993.

L'auteur des propositions n'est pas favorable à l'inscription du principe du libre parcours pour les membres des Conseils dans les lois spéciales. Il craint que, de la sorte, l'on n'arrive jamais à une réglementation uniforme pour toutes les assemblies parlementaires.

Un membre ajoute qu'il serait plus logique de maintenir le principe du libre parcours dans la Constitution. Il s'agit en effet d'un principe préexistant que l'on étend aux membres des Conseils. Vu la cohérence constitutionnelle, on ferait mieux d'inscrire cette extension dans la Constitution.

3. Les Conseils de communauté et de région

Un membre fait remarquer que la réglementation proposée doit s'appliquer aussi aux membres du Conseil de la Communauté germanophone. Il importe de l'énoncer explicitement dans l'article 118*bis* proposé.

Un membre se demande pourquoi l'article 118*bis* renvoie à l'article 136 de la Constitution. En effet, l'article 136 fait référence au Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale à travers ses groupes linguistiques. Pourquoi n'a-t-on pas fait référence à un autre article concernant le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale en tant que tel ?

Il se demande en outre pourquoi le texte proposé mentionne expressément la Région de Bruxelles-

Gewest vermeldt naast de woorden «de leden van de Gemeenschaps- en Gewestraden». Deze woorden bestrijken ook het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Een lid meent dat deze laatste opmerking terecht is. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is een Gewest in de grondwettelijke betekenis van dit woord. Men zou evenwel kunnen schrijven «de leden van de Raden van de gemeenschappen en de gewesten» ten einde iedere dubbelzinnigheid op te heffen.

Een lid antwoordt dat andere artikelen, zoals artikel 125, verwijzen naar «de Gemeenschaps- en Gewestraden». Het woord «Raden» moet dus in het meervoud, maar in het Frans moet «de communauté et de région» in het enkelvoud blijven.

De indiener van het voorstel verwijst naar artikel 118 van de Grondwet waar de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest niet wordt genoemd. Volgens hem is het verkieslijk artikel 118*bis* te behouden zoals voorgesteld, anders zal het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest buiten de toepassingsfeer van deze regeling vallen.

Een lid stipt aan dat artikel 118 het beginsel bekrachtigt van de constitutieve autonomie van de Raden. Deze autonomie wordt echter alleen toegekend aan de Raden van de Franse Gemeenschap, van het Waalse Gewest en van de Vlaamse Gemeenschap. Dat verklaart waarom sommige Raden worden genoemd en de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en van de Duitstalige Gemeenschap onvermeld blijven. Artikel 118*bis* zal echter betrekking hebben op alle deelgebieden. Het is voldoende de woorden «Gemeenschaps- en Gewestraden» te vermelden.

Een lid meent dat de Raad van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest uitdrukkelijk moet worden vermeld. Hij verwijst naar artikel 115, dat alleen de Raden van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap vermeldt.

Opgemerkt wordt dat artikel 115, § 2, bepaalt dat de gewestelijke organen, voor elk gewest, een Raad omvatten.

Een lid stelt voor dat in de tekst sprake zou zijn van «de leden van de Raden van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde gemeenschappen en gewesten». Zo lijdt het geen twijfel meer dat artikel 118*bis* slaat op de Raad van de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Raad, de Raad van het Waalse Gewest, de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap.

De heer De Decker stelt bij amendement voor om in het voorgestelde artikel 118*bis* de woorden «de leden van de Gemeenschaps- en Gewestraden, alsmede de

Capitale au-delà des termes «les membres des Conseils de communauté et de région». Ces termes couvrent aussi la Région de Bruxelles-Capitale.

Un membre estime que cette dernière remarque est justifiée. La Région de Bruxelles-Capitale est une région au sens constitutionnel du terme. On pourrait toutefois écrire «Conseils des communautés et des régions» afin d'éviter toute ambiguïté.

Un membre réplique que d'autres articles, comme l'article 125, renvoient aux «Conseils de communauté et de région». Il faut donc mettre au pluriel les Conseils, mais pas «de communauté et de région».

L'auteur de la proposition renvoie à l'article 118 où le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale n'est pas mentionné. D'après lui, il est préférable de maintenir le texte de l'article 118*bis* tel que proposé, sinon la Région de Bruxelles-Capitale restera hors du champ d'application de cette réglementation.

Un membre signale que l'article 118 consacre le principe de l'autonomie constitutive des Conseils. Cette autonomie n'est cependant attribuée qu'aux Conseils de la Communauté française, la Région wallonne et la Communauté flamande. C'est ce qui explique à la fois l'énumération de certains Conseils et l'absence de référence à la Région de Bruxelles-Capitale et à la Communauté germanophone. L'article 118*bis* concernerait, par contre, toutes les entités fédérées. Il suffit, dès lors, de faire mention des «Conseils de communauté et de région».

Un membre estime qu'il faut mentionner expressément le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale. Il se réfère à l'article 115 qui ne fait mention que du Conseil de la Communauté flamande, le Conseil de la Communauté française et le Conseil de la Communauté germanophone.

Il est remarqué que l'article 115, § 2, stipule que les organes régionaux comprennent un Conseil.

Un membre suggère que l'on fasse mention des «Conseils des communautés et des régions visées aux articles 2 et 3». De cette façon, il est clair que l'article 118*bis* vise le Conseil de la Communauté française, le Conseil flamand, le Conseil de la Région wallonne, le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale et le Conseil de la Communauté germanophone.

M. De Decker dépose un amendement tendant à remplacer dans l'article 118*bis* proposé les mots «de communauté et de région, y compris les membres du

leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, zoals bepaald in artikel 136» te vervangen door de woorden «de leden van de Raden van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde gemeenschappen en gewesten».

Een van de medeondertekenaars van het amendement wijst erop dat men zo alle twijfel wil opheffen: artikel 118*bis* is van toepassing op alle Gemeenschaps- en Gewestraden.

Een senator merkt op dat de voorgestelde tekst vaag blijft. Zo zou artikel 118*bis* van toepassing zijn op de leden van de Raden van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde gemeenschappen en gewesten. In feite geven de artikelen 2 en 3 een opsomming van de gemeenschappen en de gewesten. Dat neemt echter niet weg dat er op het grondgebied van de gewesten ook nog provincieraden en gemeenteraden bestaan. Gesteld dat het amendement wordt aangenomen, doelt artikel 118*bis* dan ook op die raden? Elke dubbelzinnigheid dient te verdwijnen: artikel 118*bis* is alleen op de Gemeenschaps- en Gewestraden van toepassing.

Het amendement wordt aangenomen met 11 stemmen, bij 2 onthoudingen.

4. Openbare overheden

Een lid vraagt of ook het communaal of intercommunaal vervoer onder de voorgestelde tekst valt.

Een lid merkt op dat, althans wat Vlaanderen betreft, het Vlaams Gewest het communaal vervoer in concessie heeft gegeven aan de vervoermaatschappij «De Lijn». Hieruit volgt dat de voorgestelde tekst van toepassing is op het communaal vervoer in zover het om Vlaanderen gaat.

De indiener wijst erop dat de vervoermaatschappijen «De Lijn» en «T.E.C.» op eigen initiatief besloten hebben dat ook de leden van de Gemeenschaps- en Gewestraden kosteloos gebruik mogen maken van hun vervoermiddelen. Daar staat tegenover dat de N.M.B.S. dat niet heeft willen doen en de Grondwet op dat punt strikt interpreteert. Dat levert een goede reden op om de Grondwet te herzien. Zo bestaan er opnieuw gelijke rechten voor de leden van de verschillende assemblies. Bovendien wordt het gebruik van het openbaar vervoer op die manier in de hand gewerkt.

De heer Hotyat dient een amendement in op de drie voorstellen om de woorden «federale en gewestelijke» te doen vervallen. Komt dat amendement erdoor, dan krijgen alle parlementsleden vrij verkeer op alle verkeerswegen die door welke overheid ook worden geëxploiteerd of in concessie gegeven. Tevens houdt men zo rekening met de theoretische mogelijkheid dat ook andere overheden (gemeenten of intercommunales) verkeerswegen exploiteren of in concessie geven.

Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale, visé à l'article 136» par les mots «des communautés et des régions, visées aux articles 2 et 3».

Un co-auteur de l'amendement déclare que l'on vise à lever le moindre doute: l'article 118*bis* s'applique à tous les Conseils de communauté et de région.

Un sénateur déclare que les termes du texte proposé par l'amendement restent vagues. L'article 118*bis* s'appliquerait aux membres des Conseils des communautés et des régions, visées aux articles 2 et 3. En fait, les articles 2 et 3 énumèrent les communautés et les régions. Cependant, sur le territoire des régions, il y a aussi des conseils provinciaux et communaux. Ne seront-ils pas visés par l'article 118*bis* si l'amendement est adopté? Il importe que toute ambiguïté soit écartée: l'article 118*bis* ne s'applique qu'aux Conseils de communauté et de région.

L'amendement est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

4. Les pouvoirs publics

Un membre se demande si les transports communaux ou intercommunaux sont couverts par le texte proposé.

Un membre fait remarquer que, tout au moins en Flandre, les transports communaux ont été concédés par la Région flamande à l'entreprise de transports «De Lijn». Il s'ensuit que, du moins pour la Flandre, les transports communaux sont couverts par le texte proposé.

L'auteur de la proposition précise que les entreprises de transports «De Lijn» et «T.E.C.» ont librement étendu le libre parcours aux membres des Conseils de communauté et de région. La S.N.C.B., par contre, a refusé de le faire en se référant à une lecture stricte de la Constitution. C'est pourquoi une révision de la Constitution s'impose. De la sorte, l'égalité de droits entre les membres des différentes assemblies se rétablit. En outre, c'est une promotion des transports en commun.

M. Hotyat dépose un amendement aux trois propositions tendant à supprimer les mots «fédéraux et régionaux». De cette façon, les parlementaires auront droit au libre parcours sur toutes les voies de communication exploitées ou concédées par n'importe quel pouvoir public. De la sorte, on tient compte de la possibilité théorique que d'autres pouvoirs publics (des communes ou des intercommunales) exploitent ou concèdent les voies de communication.

Een lid verklaart het amendement te steunen. De nieuwe versie is ruimer en slaat op uiteenlopende gevallen.

De indiener van het amendement voegt eraan toe dat de voorgestelde wijziging een tegenwicht vormt voor de opheffing van de artikelen 66, derde lid, en 71, vierde lid.

De indiener van de voorstellen zegt het amendement te steunen omdat het in dezen een wenselijke vereenvoudiging invoert.

Voorgesteld wordt in de Nederlandse tekst het woord «openbare» in te voegen. Volgens een lid is het begrip «openbare overheden» een pleonasme. Een ander lid voert daartegen in dat er overheden bestaan die niet noodzakelijk openbaar zijn, zoals bijvoorbeeld de geestelijke overheden.

Daarop besluit de Commissie in de Nederlandse tekst het woord «openbare» in te voegen.

Het amendement wordt eenparig aangenomen door de 13 aanwezige leden.

De Commissie besluit in het voorstel tot herziening van artikel 71 een tekstverbetering aan te brengen: de woorden «de leden van de Senaat» worden vervangen door de woorden «de senatoren».

*
* *

De geamendeerde voorstellen tot herziening van de artikelen 66 en 71 worden aangenomen met 12 stemmen, bij 1 onthouding.

Een lid wenst zich te onthouden om de vroeger aangehaalde redenen: hij betreurt dat de Commissie haar werkzaamheden begint met de behandeling van dergelijke aangelegenheden.

Het voorstel om in de Grondwet een artikel 118*bis* in te voegen wordt aangenomen met 12 stemmen, bij 2 onthoudingen.

Een lid verklaart zich te onthouden om de redenen die hij reeds heeft toegelicht.

*
* *

Vertrouwen wordt geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van dit verslag.

De Rapporteur,
J.-M. HAPPART.

De Voorzitter,
F. SWAELEN.

Un membre soutient l'amendement. Le nouveau texte proposé est plus général et couvre des hypothèses multiples.

L'auteur de l'amendement ajoute que la modification qu'il propose contrebalance l'abrogation des articles 66, alinéa 3, et 71, alinéa 4.

L'auteur des propositions soutient l'amendement. Il constitue une simplification utile de la matière.

Il est suggéré d'ajouter le mot «*openbare*» dans le texte néerlandais. Un membre considère que l'expression «*openbare overheden*» constitue un pléonasme. Un membre réplique qu'il existe des «*overheden*» qui ne sont pas nécessairement «*openbaar*», par exemple «*geestelijke overheden*».

La Commission décide qu'il y a lieu d'ajouter le mot «*openbare*» dans le texte néerlandais.

L'amendement est adopté à l'unanimité des 13 membres présents.

La Commission décide d'apporter une correction matérielle à la proposition de révision de l'article 71, les mots «les membres du Sénat» étant remplacés par les mots «les sénateurs».

*
* *

Les propositions de révision des articles 66 et 71 amendées sont adoptées par 12 voix et 1 abstention.

Un membre s'abstient pour des raisons évoquées plus haut: il est assez regrettable que la Commission entame ses travaux en s'attachant à pareille matière.

La proposition tendant à insérer un article 118*bis* dans la Constitution est adoptée par 12 voix et 2 abstentions.

Un membre s'abstient pour la raison évoquée plus haut.

*
* *

La Commission fait confiance au rapporteur pour la rédaction du présent rapport.

Le Rapporteur,
J.-M. HAPPART.

Le Président,
F. SWAELEN.